

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА

ІВЧЕНКО Євген¹, ТИЩЕНКО Володимир²¹ Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
<https://orcid.org/0000-0002-6665-2461>e-mail: ivchenko@snu.edu.ua² Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
<https://orcid.org/0000-0002-9639-511X>e-mail: tischenko@snu.edu.ua

У статті розглянуто проблеми оцінювання фінансово-економічної безпеки на рівні підприємств. Виділено критеріїв для визначення поняття фінансово-економічна безпека підприємства. Проаналізовані формулювання різних авторів щодо поняття «фінансово-економічна безпека підприємства». Визначено своє бачення поняття «фінансово-економічна безпека на рівні підприємства», під яким можна розуміти певний стан його захищеності від загроз (як внутрішніх так і зовнішніх), який дозволяє підприємству стабільно функціонувати, ефективно використовувати обмежені наявні ресурси та досягати своїх стратегічних цілей. Розглянуто основні компоненти фінансово-економічної безпеки підприємства. Сформульовані ключові аспекти і завдання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Приведено різноманітні методи які використовуються для оцінки безпечного рівня підприємства на сьогодні. Виділено джерела інформації які застосовуються для оцінки системи фінансово-економічної безпеки підприємства. Визначено основні підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства. Проаналізовано переваги та недоліки основних підходів до оцінки фінансово-економічної безпеки на рівні підприємств. Намічені перспективи подальших досліджень з оцінки фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства.

Ключові слова: підприємство, критерії, оцінка, фінансово-економічна безпека, компоненти, методи, підходи, переваги та недоліки.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-66>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ
ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Забезпечення певного стійкого розвитку підприємств різних галузей економіки, стабільності їх діяльності і отримання позитивних результатів, досягнення стратегічних цілей, які відповідають інтересам суспільства і власників, неможливі без впровадження індивідуальних підходів до системи безпеки підприємств, що в свою чергу потребує наявності ефективної системи оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємств різних галузей економіки.

Оцінювання фінансово-економічної безпеки будь-якого підприємства передбачає оцінку його здатності протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам та забезпечувати стабільне його функціонування за рахунок аналізу кількісних так і якісних показників: прибутковості, ліквідності, платоспроможності, рентабельності, ділова активність та інші. Це в свою чергу включає визначення всіх загроз, моніторинг ключових чинників та розробку тактики та стратегії щодо зміцнення стійкості підприємства.

Таке оцінювання дозволяє виявляти та нейтралізувати певні загрози, захистити підприємницьку діяльність як від негативних внутрішніх так і зовнішніх впливів, забезпечувати стабільність діяльності та здатність підприємства протистояти кризовим явищам, а це в свою чергу дозволяє запобігати банкрутству та допомагає сталому розвитку підприємництва.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженнями щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки на рівні підприємств займаються багато як вітчизняних так і закордонних науковці, зокрема: А.Ваджер, В.Баранова, А.Балабаниць, І.Бланк, Т.Васильців, А.Вергун, О.Гапонюк, Б.Грем, В.Гріер, І.Голіков, О.Губарик, Г.Дем'яненко, Р.Дуссог, О.Іващенко, Є.Зайцев, В.Каркавчук, В.Карковська, Л.Кислова, J.Cuddington, С.Мазіленко, О.Марченко, В.Мацука, О.Мішук, І.Мойсеєнко, Ю.Огренич, В.Омельченко, К.Осипенко, І.Перехрест, Н.Подольчак, І.Потапюк, М.Прусова, К.Резворович, М.Савченко, С.Смірная, Л.Семкова, В.Столбов, V.Sundararajan, В.Сушецький, І.Тарасенко, О.Трухан, А.Чандлер, Г.Шаповал та ін.

Враховуючи досягнення науковців щодо питань дослідження систем оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємств, певні прикладні аспекти таких досліджень залишаються малодослідженими, зокрема: недостатньо досліджено уніфікованість підходів до оцінки фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

До основних проблем оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємств можна віднести відсутність уніфікованої методики та наявність великої кількості підходів до такої оцінки, складність визначення порогових значень показників, вплив суб'єктивних чинників, недостатнє охоплення всіх аспектів безпеки (включаючи людські ресурси та нематеріальні активи), а також труднощі з актуалізацією даних і впровадженням результатів оцінювання в управлінську діяльність.

Якщо більш детально розглянути проблеми оцінювання фінансово-економічної безпеки на рівні підприємств, можна дійти певних висновків:

- щодо відсутності уніфікованої методики: не існує єдиного загальноприйнятого підходу до оцінювання фінансово-економічної безпеки різних підприємств, що призводить до різноманітності методів і показників, які використовуються різними дослідниками та підприємствами.

- щодо визначення порогових значень: доволі складно встановити об'єктивні, чіткі та універсальні порогові значення для показників, які б дозволяли надійно оцінити рівень фінансово-економічної безпеки.

- щодо недостатності врахування всіх чинників: часто оцінювання зосереджується лише на фінансових показниках, тоді як фінансово-економічна безпека охоплює більш широкий спектр чинників, включаючи виробничі потужності, інноваційний потенціал, кадровий потенціал, а також нематеріальні активи.

- щодо впливу суб'єктивності при оцінці: оцінювання може бути упередженим через суб'єктивне сприйняття керівництвом загроз та ризиків, що впливає на визначення пріоритетів та вибір показників.

- щодо динамічності ринкового середовища: постійні зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства роблять складним постійне оновлення даних і показників, які використовуються для оцінювання.

- щодо недостатньої інтеграції в систему управління: результати оцінювання фінансово-економічної безпеки часто залишаються «на папері» і не використовуються для прийняття ефективних управлінських рішень, що знижує їхню практичну цінність.

- щодо проблеми з інформаційним забезпеченням: необхідність збору великого обсягу інформації, її якість, актуальність та доступність можуть стати перешкодою для проведення об'єктивної оцінки.

Всі ці проблеми та їх вплив на можливості використання системи оцінювання фінансово-економічної безпеки потребує певної уваги з боку дослідників для підвищення ефективності функціонування системи фінансово-економічної безпеки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою цієї статті є дослідження підходів до оцінювання фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В дослідженнях з питань фінансово-економічної безпеки на рівні підприємств наводяться різні визначення фінансово-економічної безпеки. При цьому різні автори притримуються ряду критеріїв для визначення поняття фінансово-економічна безпека підприємства: функціонал, статичність та ресурси (див. рис. 1).

Рис. 1. Критерії визначення поняття фінансово-економічна безпека підприємства [1, с. 168]

В монографії під редакцією Т. Васильціва фінансово-економічна безпека підприємства описана як складне поняття яке «... потребує комплексного, системного підходу до розуміння своєї сутності та створення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства [2, с. 43].

В. Столбов та Г. Шаповал під фінансово-економічною безпекою підприємства мають на увазі «... стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування» [3, с. 104].

Н. Подольчак та В. Карковська фінансово-економічну безпеку підприємства трактують «... як захищеність його потенціалу у різних сферах діяльності від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих загроз, а також його здатність до відтворення» [4, с. 5].

І. Мойсеєнко та О. Марченко під фінансово-економічною безпекою підприємства визначають «... фінансово-економічний стан, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах» [5, с. 15].

О. Трухан трактує фінансово-економічну безпеку підприємства «... одночасно з двох позицій: статичної (результат діяльності підприємства на певну дату) та динамічної (розвиток підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки у короткостроковій та довгостроковій перспективі)» [6, с. 30].

О. Іващенко трактує фінансово-економічну безпеку підприємства як «... стан ефективного використання ресурсів, при якому підприємство захищено від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз та успішно реалізує поставлені цілі» [7, с. 142].

В. Ільчук та В. Садчиков вважають, що фінансово-економічна безпека підприємства «... це не тільки захищеність капіталу підприємств, організацій, установ, але і їх готовність створювати нові механізми реалізації фінансових угод, захисту прав усіх учасників фінансових відносин, а також упорядкування і здійснення контролю за фінансово-економічними потоками та відповідний рівень страхування різного роду непередбачуваних ризиків» [8, с. 211].

К. Резворович вважає що фінансово-економічна безпека підприємства «...це такий стан, який створює умови для забезпечення збереження фінансово-економічних інтересів суб'єкта господарювання від негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, з одночасним створенням умов, необхідних для успішної діяльності та розвитку цього підприємства» [9, с. 92].

А. Вергун, М. Савченко та І. Тарасенко трактують фінансово-економічну безпеку підприємства як «... стан функціонування, за якого підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку та одночасно гарантується: найбільш ефективне використання ресурсів, інтелектуального та кадрового потенціалу; стабільність функціонування, стійкість та прогресивність розвитку; можливість протидіяти негативним впливам зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування» [10, с. 23].

О. Міщук розуміє під фінансово-економічною безпекою підприємства «... стан захищеності його ресурсів, наявного виробничого та інтелектуального потенціалу від потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища за допомогою інструментів, методів, важелів та системи інформаційно-аналітичного забезпечення» [11, с. 5].

І. Потапук, С. Мазіленко та М. Прусова розглядає фінансово-економічну безпеку підприємства як «...стан суб'єкта господарювання і діяльності, спрямованої на досягнення цього стану, який характеризується збалансованістю і якістю використання фінансових інструментів економічної системи і забезпечує її здатність реалізовувати свою місію і забезпечувати стабільний розвиток, витримуючи негативний вплив зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів» [12, с. 159].

С. Смірная формулює поняття фінансово-економічну безпеку підприємства як «... стан найбільш ефективного використання ресурсів, який проявляється в показниках: прибутковості та рентабельності, а також у якості управління основними й оборотними засобами; сукупність робіт із забезпечення максимально високого рівня платоспроможності та ліквідності оборотних коштів; процес запобігання збиткам від негативних внутрішніх і зовнішніх впливів на економічну безпеку» [13, с. 150].

В. Баранова трактує фінансово-економічну безпеку підприємства як «... сукупність управлінських рішень та дій, які спрямовані на забезпечення платоспроможності та ліквідності суб'єкта господарювання; ефективне використання, розподіл (перерозподіл) фінансових ресурсів,

якими воно оперує; організацію контролю за всіма напрямками діяльності з метою своєчасного прийняття рішень щодо попередження внутрішніх та зовнішніх загроз» [14, с. 207].

Ю. Огренич та Є. Зайцев стверджують, що фінансово-економічна безпека підприємства «... є важливим інструментом забезпечення стабільності роботи підприємств, впливає на бізнес-операції та задля забезпечення її зростання доцільним є використання системи управління, яка повинна відповідати тенденціям сьогодення» [15, с. 14].

Згідно О. Губарик та І. Перехрест «... сутність фінансово-економічної безпеки в умовах кризи полягає у наявності такого його фінансового стану, який характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, а також місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; спрямованістю на ефективний і сталий розвиток» [16, с. 573].

Узагальнюючі приведені підходи до фінансово-економічної безпеки підприємства різних авторів можна сказати, що це певний стан його захищеності від загроз (як внутрішніх так і зовнішніх), який дозволяє підприємству стабільно функціонувати, ефективно використовувати обмежені наявні ресурси та досягати своїх стратегічних цілей.

Як система фінансово-економічної безпеки підприємства має певні елементи до яких можна віднести: мету, операційні цілі, об'єкти, суб'єкти, механізм забезпечення.

Основні компоненти фінансово-економічної безпеки підприємства надано на рис. 2.

Рис. 2. Компоненти фінансово-економічної безпеки підприємства (сформовано автором)

Під фінансовою складовою слід розуміти стан захищеності фінансових інтересів, ефективне управління фінансовими ресурсами та досягнення стабільного чистого прибутку як ключового показника фінансово-економічної безпеки підприємства.

Під економічною складовою слід розуміти здатність підприємства ефективно функціонувати, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та усувати загрози, що можуть негативно вплинути на його діяльність.

Під стабільністю та розвитком слід розуміти забезпечення поточного стабільного функціонування підприємства та створення потенціалу для його майбутнього росту.

Під захистом інтересів охорона слід розуміти інтереси підприємства на всіх рівнях фінансових відносин, а також загальна захищеність бізнесу від загроз, що можуть призвести до втрат.

Для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можна виділити ключові аспекти:

1. Аналіз загроз: ідентифікація та моніторинг внутрішніх та зовнішніх загроз, а також чинників, що руйнують фінансову стійкість.
2. Стратегічне планування: розробка та реалізація стратегій, які спрямовані на зміцнення стійкості підприємства в довгостроковій перспективі.
3. Ефективне управління: застосування ефективних методів управління фінансовими ресурсами, ризиками та операційною діяльністю.
4. Показники безпеки: використання показників, таких як чистий прибуток, для оцінки рівня фінансової безпеки.

Завдання по забезпеченню фінансово-економічної безпеки підприємства наведено на рис. 3.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, необхідно здійснювати безперервно, цілеспрямовано і ці процеси мають певні вимоги:

- а) ідентифікація і прогнозування всіх можливих фінансово-економічних загроз на постійній основі;
- б) обґрунтування і реалізація дійових форм та методів створення, удосконалення, розвитку системи фінансово-економічної безпеки підприємства;
- в) безперервний контроль і управління безпековою системою;
- д) ефективне та комплексне використання існуючих способів захисту усіх елементів підприємницьких систем.

Рис. 3. Завдання по забезпеченню фінансово-економічної безпеки підприємства (сформовано автором на основі [13, 16])

Оскільки підприємства самі по собі є динамічними системами (не говорячи про різні галузі, об'єми виробництва, форму власності, мету та характер діяльності), то і їх система фінансово-економічної безпеки може відрізнятись та також знаходитись постійно в динаміці, а це потребує проведення постійного моніторингу безпекового рівня. У зв'язку з цим важним для управління підприємством є оцінка та аналіз стану його фінансово-економічної безпеки.

Для оцінки безпекового рівня підприємства на сьогодні використовуються різноманітні методи (див. рис. 4).

Рис. 4. Методи оцінки безпекового рівня підприємства (сформовано автором на основі [2, 7, 16])

З урахуванням наявності множини методів оцінки безпекового рівня підприємства існують певні відмінності в оцінці фінансово-економічної безпеки для різних підприємств, які полягають у різноманітності обраних показників, нормативних значень та методик оцінки, що залежать від галузі, розміру, специфіки діяльності та стратегічних цілей підприємства. Наприклад, для великого виробничого підприємства ключовим може бути показник прибутку, тоді як для малого торговельного бізнесу важливішими можуть бути показники платоспроможності та ліквідності, а для інноваційної компанії – показники інвестиційного потенціалу та наявності ресурсів для досліджень.

В умовах кризових явищ в економіці для підвищення ефективності системи фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно мати своєчасну та достовірну інформацію про можливі загрози та чинники, які можуть привести до реалізації таких загроз.

Супровід оцінювання є невід'ємною частиною забезпечення безпекового рівня підприємства і представляє собою єдину інформаційну систему, яка може надавати якісну і своєчасну фінансово-економічну інформацію всім зацікавленим внутрішнім і зовнішнім користувачам що може бути використано для прийняття певним управлінським рішення і забезпечити стійкий розвиток підприємств.

Джерелом інформації для оцінки системи фінансово-економічної безпеки підприємства подано на рис. 5.

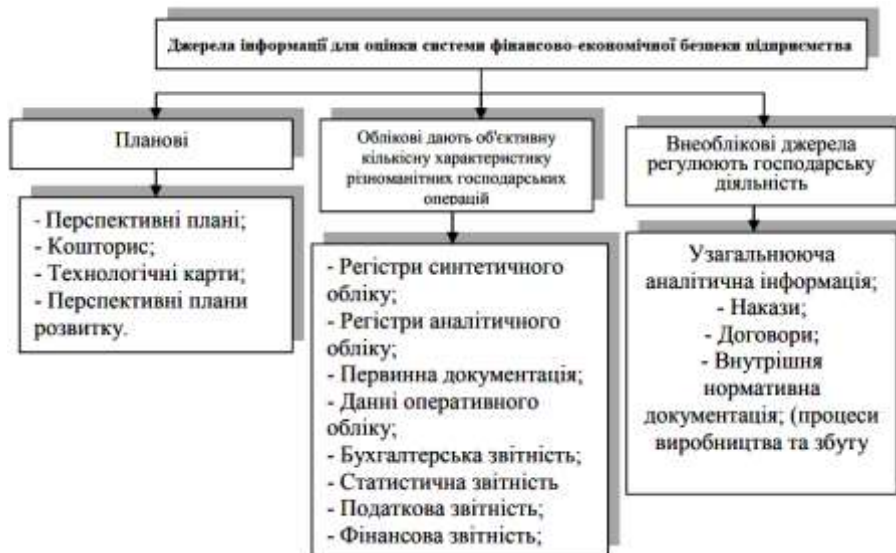

Рис. 5. Джерелом інформації для оцінки системи фінансово-економічної безпеки підприємства (сформовано автором)

Можна виділити основні підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства [17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24]:

- 1) індикативний підхід;
- 2) ресурсно-функціональний підхід;
- 3) програмно-цільовий підхід;
- 4) економіко-математичний підхід;
- 5) прогнозування банкрутства;
- 6) фінансовий підхід.

Індикативний підхід окреслює проведення узагальненого оцінювання фінансово-економічної безпеки на рівні підприємств за рахунок порівняння нормативних (нормальних і критичних) і фактичних показників індикаторів. Таким чином індикаторами безпекового рівня можуть виступати унормовані визначення показників, які розраховано на базі граничних (нормативних) значень вихідних даних. При цьому встановлення норм проводяться щодо максимальних або мінімальних значень показників: для показника виду «максимум» це - 1, для показника виду «мінімум» це 1.

Доцільність використання цього підходу обумовлена безперервністю процесів збору і моніторингу доволі великої кількості різних показників щодо фінансово-господарської діяльності підприємства що підвищує ефективність оцінювання й аналізу безпекового рівня.

Ресурсно-функціональний підхід визначає ступінь фінансово-економічної безпеки за рахунок оцінювання ступеню використання ресурсів на рівні підприємства за будь-якою функціональною складовою:

$$\Phi EB = \sum_{i=1}^n k_i d_i, \quad (1)$$

де k_i – значення окремих функціональних ознак фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства;

d_i – питома вага цінності функціональних ознак фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства;

$\sum_{i=1}^n k_i d_i$ – кількість функціональних ознак фінансово-економічної безпеки.

Доцільність використання ресурсно-функціонального підходу обумовлена можливістю надання характеристик не тільки безпековому рівню, але й ефективності використання ресурсного потенціалу підприємствами.

Програмно-цільовий підхід опирається на інтегрування сукупності ряду показників, які характеризують рівень фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства.

Доцільність використання *програмно-цільового* підходу обумовлена ефектом раціонального використання наявних ресурсів та досягнення поставлених цілей підприємствами.

Економіко-математичний підхід визначає для оцінки ступеня фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства використання певної функціональної залежності:

$$P_{\text{фсб}} = a_1 * f(x_1) + a_2 * f(x_2) + \dots + a_i * f(x_n), \quad (2)$$

де x_1, x_2, x_n – дані діяльності на рівні підприємства;
 $f(x_1), f(x_2), f(x_n)$ – функціональні залежності ступеню фінансово-економічної безпеки між показниками діяльності на рівні підприємства;

a_1, a_2, a_i – коефіцієнти, які відбивають значущість між кожним показником при забезпеченні фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства.

Доцільність використання економіко-математичного підходу обумовлена здатністю виявляти взаємозв'язки (прямі або зворотні, лінійні або нелінійні) між різними чинниками, які характеризують напрямки та можливості забезпечення фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства. Також цей підхід сприяє формуванню різних сценаріїв розвитку на рівні підприємства за умови зміни різних чинників, що є вагомим при обґрунтуванні обрання стратегії розвитку на рівні підприємства.

Прогнозування банкрутства зводиться до виявлення певних симптомів фінансово-економічної кризи на рівні підприємства. Відповідно до цього підходу оцінка рівня фінансово-економічної безпеки проводиться з урахуванням рівня поточної платоспроможності підприємства.

Доцільність використання прогнозування банкрутства обумовлена можливістю своєчасно реагувати на певні зміни в діяльності підприємства. Результатами прогнозування є не лише оцінка вірогідності банкрутства підприємства, а й певні можливості відновлення його фінансової стійкості, конкурентоспроможності та платоспроможності. Разом з тим, для усунення недоліків використання цього підходу, необхідно застосовувати інтегровану оцінку та прогнозування фінансово-економічного стану на рівні підприємства, це може значно підвищити якість оцінки і достовірність висновків.

Фінансовий підхід окреслює визначення рівня фінансово-економічної безпеки на основі аналізу фінансово-економічного стану підприємства та ефективності використання його наявних ресурсів. Представниками цього підходу підкреслюється важливість оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства з врахування ступеня його прибутковості, тому що саме наявність прибутку є одною з головних цілей функціонування підприємств.

Доцільність використання фінансового підходу обумовлена комплексного аналізу ефективності підприємницької діяльності. Це надає можливості оцінювати, наскільки успішно підприємство використовує свої наявні ресурси для отримання прибутковості, виявляти сильні та слабкі сторони діяльності, а також приймати ефективні управлінські рішення.

Є і інші підходи до оцінки фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства, но вони не дуже розвинені.

Велика кількість підходів щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки говорить про те, що на сьогодні немає єдиної методики для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства. Підходи, що пропонуються науковцями, мають як переваги так і недоліки (див. табл. 1).

Проаналізувавши переваги та недоліки основних підходів до оцінки фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства, можна сказати, що їх подекуди складно використати, тому що треба враховувати специфіку підприємства (чисельність, структуру, рівень розвитку, особливості діяльності тощо) та їх конкурентне середовище. Це дозволить більш ефективно визначати рівень фінансово-економічної безпеки, передбачати та враховувати необхідність чіткого і своєчасного здійснення запланованих певних заходів, які можуть сприяти підвищенню рівня фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАПРАЦЮВАНЬ У ДАНОМУ НАПРЯМ

Проаналізувавши відомі основні підходи до оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства, можна прийти до висновку, що зараз немає єдиної загальної методики комплексного оцінювання фінансово-економічної безпеки на рівні підприємства. У зв'язку з цим подальшої розробки потребують дослідження правил і умов формування комплексного підходу до оцінки фінансово-економічної безпеки на рівні підприємств.

Також слід проводити дослідження, які спрямовано на виявлення перспективних уніфікованих методик та прийомів оцінки рівня фінансово-економічної безпеки на рівні різних підприємств в залежності від окремих характеристик їх діяльності (галузь, розмір, організаційно-правова форма, зовнішнє середовище, специфіка взаємодії з партнерами і конкурентами тощо).

Таблиця 1

Переваги та недоліки основних підходів до оцінки фінансово-економічної безпеки на рівні підприємств [сформовано автором на основі 18-28]

Підходи та методи	Переваги	Недоліки
Індикаторний підхід	Підхід дає можливість комплексно оцінити рівень економічної безпеки підприємства за умов науково обґрунтованого визначення індикаторів та визначених граничних значень для відповідної галузі.	Складність визначення вихідної системи показників та граничних значень індикаторів. За неправильного визначення рівень економічної безпеки підприємства може бути визначено некоректно, що є небезпечним для підприємства.
Ресурсно-функціональний підхід	Підхід дає можливість комплексно оцінити рівень економічної безпеки підприємства на основі функціональних складників економічної безпеки підприємства.	Необхідне детальне вивчення процесів, що мають вплив на стан економічної безпеки підприємства. Це ускладнює вибір функціональних складників для оцінювання за даним підходом факторів щодо підприємств різних галузей.
Програмно-цільовий підхід	Метод дає змогу отримати достовірні результати рівня фінансової безпеки підприємства, адже відображає принципи та умови управління та розвитку підприємства.	Відрізняється високим ступенем складності правильного визначення і відбору показників та визначення методів їх інтегрування.
Економіко-математичний підхід	Метод дає змогу виявити основні прямі (зворотні), лінійні (нелінійні) взаємозв'язки між різними факторами, що визначають стан безпеки підприємств.	Під час розрахунку окремих показників виникають проблеми, оскільки для визначення функцій, що встановлює залежність показників, слід проводити ґрунтовні дослідження.
Методи прогнозування банкрутства	Простота в розрахунках та доступність даних для розрахунків.	Оцінка здійснюється лише з огляду на платоспроможність підприємства. Більшість моделей оцінки фінансової безпеки потребують адаптації переважно під діяльність закордонних підприємств.
Підхід до оцінки стану фінансового складника	Дає змогу оцінити стан підприємства за умов встановлення нормативних значень фінансово-економічних показників.	Дає змогу проаналізувати лише фактичний фінансовий складник підприємства, а не визначити рівень його економічної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Фролов С.М., Козьменко О.В., Бойко А.О. та ін. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: навчальний посібник. Суми. 2015. 332 с. (Frolov S.M., Kozmenko O.V., Boiko A.O. et al. (2015). *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu ekonomichnykh subiektiv: navchalnyi posibnyk*. Sumy, Ukraine. 332 p.)
2. Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів. 2012. 386 с. (Vasyl'tsiv T.H., Voloshyn V.I., Bojkevych O.R., Karkavchuk V.V. (2012). *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpryemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia*. Lviv, Ukraine. 386 p.)
3. Столбов В.Ф., Шаповал Г.М. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств. *Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник*. 2013. № 111. С. 103-108. (Stolbov V.F., Shapoval H.M. (2013). *Osoblyvosti upravlinnia systemoiu finansovo-ekonomichnoi bezpeky budivelnnykh pidpryemstv. Komunal'ne hospodarstvo mist, scientific and technical digest*. № 111. P. 103-108.)
4. Подольчак Н.Ю., Карковська В.Я. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навчальний посібник. Львів. Вид-во Львівської політехніки. 2014. 268 с. (Podol'chak N.Yu., Karkovs'ka V.Ya. (2014). *Orhanizatsiia ta upravlinnia systemoiu finansovo-ekonomichnoi bezpeky: navchalnyi posibnyk*. Lviv, Ukraine. Vydavnytstvo L'vivs'koi politekhniky. 268 p.)
5. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навчальний посібник. Львів. 2011. 380 с. (Mojseienko I.P., Marchenko O.M. (2011). *Upravlinnia finansovo-ekonomichnoi bezpekoiu pidpryemstva: navchalnyi posibnyk*. Lviv, Ukraine. 380 p.)
6. Трухан О.Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. №1. Т. 2. С. 29-35. (Trukhan

O.L. (2010). Naukova interpretatsiia funktsii stratehichnoho upravlinnia pidpriemstvamy. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'nogo universytetu*. № 1. Vol. 2. P. 29-35.)

7. Івашенко О.В., Гельман В.М. Фінансово-економічна безпека держави. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 2(1). С. 121-131. (Ivaschenko O.V., Hel'man V.M. (2013). Finansovo-ekonomichna bezpeka derzhavy. *Zbirnyk naukovykh prats' Tavrijs'koho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu*. № 2(1). P. 121-131.)

8. Ільчук В.П., Садчиков В.С. Шляхи підвищення фінансово-економічної безпеки підприємств аграрного бізнесу. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2013. № 2(66). С. 209-217. (Ilchuk V.P., Sadchykov V.S. (2013). Shliakhy pidvyshchennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv ahrarynoho biznesu. *Visnyk derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu*. № 2(66). P. 209-217.)

9. Резворович К.Р., Юнін О.С., Круглова О.О. та ін. Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти: навчальний посібник. Дніпро. 2019. 195 с. (Rezvorovych K.R., Yunin O.S. Kruglova O.O., et al. (2019). Finansovo-ekonomichna bezpeka: teoretyko-pravovi aspekty: *navchalnyi posibnyk*. Dnipro. Ukraine. 195 p.)

10. Вергун А.М., Савченко М.М., Тарасенко І.О. Діагностика рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. *Економіческие науки*. 2015. № 2. С. 23-26. (Vergun A.M., Savchenko M.M., Tarasenko I.O. (2015). Diagnostyka rivnia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. *Ekonomychni nauky*. № 2, P. 23-26)

11. Міщук О.В. Дослідження сутності фінансово-економічної безпеки підприємства та стратегія управління нею. *Управління фінансово-економічною безпекою*. 2015. № 1. С. 4-9. (Mishhuk O.V. (2015). Doslidzhennia sutnosti finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva ta stratehiia upravlinnia neiu. *Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu*. № 1. P. 4-9)

12. Потапюк І., Мазіленко С., Прусова М. Фінансово-економічна безпека як основа безпеки підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. №2 (02). С. 156-160. (Potapyuk I., Maziienko S., Prusova M. (2022). Finansovo-ekonomichna bezpeka yak osnova bezpeky pidpriemstva. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*. №. 2(02). P. 156-160)

13. Смірная С.М. Фінансово-економічна безпека підприємства: завдання управління та напрями їх реалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. Вип. 43. С. 149-154. (Smirnaia S.M. (2020). Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstva: zavdannia upravlinnia ta napriamy yikh realizatsii. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Vyp. 43. P. 149-154)

14. Баранова В.В. Фінансово-економічна безпека у забезпеченні економічної безпеки національного господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 14. Ч. 1. С. 206-209. (Baranova V.V. (2017). Finansovo-ekonomichna bezpeka u zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky natsionalnoho hospodarstva. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vyp. 14. Part 1. P. 206-209.)

15. Огренич Ю.О., Зайцев Є.А. Стан та забезпечення фінансово-економічної безпеки промислових підприємств в умовах цифровізації економіки. *Економічний простір*. 2024. № 129. С. 12-18. (Ohrenych Yu.O. Zaitsev Ye.A. (2024). Stan ta zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky promyslovykh pidpriemstv v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky. *Ekonomichnyi prostir*. № 129, P. 12-18.)

16. Губарик О.М., Перехрест І.К. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах кризи. *Молодий вчений*. 2017. № 1 (41). С. 572-575. (Hubaryk O.M., Perekhrest I.K. (2017). Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva v umovakh kryzy. *Molodyi vchenyi*. № 1 (41). P. 572-575)

17. Підхомний О.М., Яструбецька Л.С. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Економічні науки: збірник наукових праць*. 2007. Вип. 23. С. 234-237. (Pidkhomnyi O.M., Yastrubetska L.S. (2007). Indykatory otsinky rivnia finansovoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia. *Ekonomichni nauky: zbirnyk naukovykh prats'*. Vol. 23. P. 234-237)

18. Мойсеєнко І.П., Демчишин М.Я. Економетричний аналіз стану економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць*. 2010. Вип. 3. С. 251-263. (Moiseienko I.P., Demchyshyn M.Ia. (2010). Ekonometrychnyi analiz stanu ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav: zbirnyk naukovykh prats'*. Vol. 3. P. 251-263)

19. Ареф'єв В.О. Моделювання управлінських впливів щодо формування системи фінансової безпеки підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 110-112. (Arefiev V.O. (2011). Modeliuvannia upravlinskykh vplyviv shchodo formuvannia systemy finansovoi bezpeky pidpriemstv. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. № 36. P. 110-112)

20. Грицюк Н.А. Методичні підходи до обґрунтування індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Проблеми науки*. 2008. № 6. С. 31-35. (Hrytsiuk N.A. (2008). *Metodychni pidkhody do obgruntuvannia indykatoriv otsinky rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva. Problemy nauky*. № 6. P. 31-35)
21. Козак Л.С., Федорук О.В. Теоретичне обґрунтування та оцінка рівня економічної безпеки підприємства в системі антикризового управління. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 2, Т. 1. С. 68-72. (Kozak L.S., Fedoruk O.V. (2010). *Teoretichne obgruntuvannia ta otsinka rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v systemi antykrizovoho upravlinnia. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. № 2, Vol. 1. P. 68-72)
22. Волощук Л.О. Класифікація підходів та методів формування аналітичних інструментів оцінювання економічної безпеки промислового підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 5(15). С. 224-231. (Voloshchuk L.O. (2014). *Klasyfikatsiia pidkhodiv ta metodiv formuvannia analitychnykh instrumentiv otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky promysloвого pidpriemstva. Ekonomika: realii chasu*. № 5(15). P. 224-231)
23. Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів. Ліга-Прес. 2012. 388 с. (Vasylytsiv T.H., Voloshyn V.I., Boikevych O.R., Karkavchuk V.V. (2012). *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia*. Lviv. Ukraine. Liha-Pres. 388 p.)
24. Іпполітова І.Я., Сичова А.О. Методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 28. С. 96-101. (Ippolitova I.A., Sychova A.O. (2017). *Metodychnyi pidkhid do otsiniuvannia rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Vol. 28. P. 96-101)
25. Антонян О.А. Підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємств: порівняльний аналіз. *Східно-Європейський журнал передових технологій*. 2013. № 6/3(66). С. 30-34. (Antonian O.A. (2013). *Pidkhody do otsiniuvannia rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv: porivnialnyi analiz. Skhidno-Yevropeyskyi zhurnal передових tekhnolohii*. № 6/3(66). P. 30-34)
26. Гнилицька Л.В. Аналіз методологічних підходів до оцінки стану та рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. Вип. 2. С. 46-57. (Hnylytska L.V. (2011). *Analiz metodolohichnykh pidkhodiv do otsinky stanu ta rivnia ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Vol. 2. P. 46-57)
27. Дяченко К.С. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємств будівельної галузі. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2015. № 4(5). С. 31-36. (Diachenko K.S. (2015). *Metodychni pidkhody do otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv budivelnoi haluzi. Tekhnolohichnyi audyt ta rezervy vyrobnytstva*. № 4(5). P. 31-36)

REFERENCES:

1. Frolov S.M., Kozmenko O.V., Boiko A.O. ta in. (2015). *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu ekonomichnykh subiektiv: navchalnyi posibnyk*. Sumy. Ukraine. 332 p.
2. Vasylytsiv T.H., Voloshyn V.I., Boikevych O.R., Karkavchuk V.V. (2012). *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia*. Lviv. Ukraine. 386 p.
3. Stolbov V.F., Shapoval H.M. (2013). *Osoblyvosti upravlinnia systemoiu finansovo-ekonomichnoi bezpeky budivelnnykh pidpriemstv. Komunal'ne hospodarstvo mist, scientific and technical digest*. № 111. P. 103-108.
4. Podolchak N.Yu., Karkovs'ka V.Ya. (2014). *Orhanizatsiia ta upravlinnia systemoiu finansovo-ekonomichnoi bezpeky: navchalnyi posibnyk*. Lviv. Ukraine. Vydavnytstvo L'vivskoi politekhniki. 268 p.
5. Mojseienko I.P., Marchenko O.M. (2011). *Upravlinnia finansovo-ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemstva: navchalnyi posibnyk*. Lviv. Ukraine. 380 p.
6. Trukhan O.L. (2010). *Naukova interpretatsiia funktsii stratehichnoho upravlinnia pidpriemstvamy. Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*. № 1. Vol. 2. P. 29-35.
7. Ivaschenko O.V., Hel'man V.M. (2013). *Finansovo-ekonomichna bezpeka derzhavy. Zbirnyk naukovykh prats' Tavrijs'koho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu*. № 2(1). P. 121-131.
8. Ilchuk V.P., Sadchykov V.S. (2013). *Shliakhy pidvyshchennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv ahrarnoho biznesu. Visnyk derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu*. № 2(66). P. 209-217.
9. Rezvorovych K.R., Yunin O.S., Kruglova O.O., et al. (2019). *Finansovo-ekonomichna bezpeka: teoretyko-pravovi aspekty: navchalnyi posibnyk*. Dnipro. Ukraine. 195 p.
10. Vergun A.M., Savchenko M.M., Tarasenko I.O. (2015). *Diahnostyka rivnia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. Ekonomychni nauky*. № 2, P. 23-26.
11. Mishhuk O.V. (2015). *Doslidzhennia sutnosti finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva ta stratehiia upravlinnia neiu. Upravlinnia finansovo-ekonomichnoi bezpekoiu*. № 1. P. 4-9.

12. Potapyuk I., Maziienko S., Prusova M. (2022). Finansovo-ekonomichna bezpeka yak osnova bezpeky pidpriemstva. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*. № 2(02). P. 156-160.
13. Smirnaia S.M. (2020). Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstva: zavrannia upravlinnia ta napriamy yikh realizatsii. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Vyp. 43. P. 149-154.
14. Baranova V.V. (2017). Finansovo-ekonomichna bezpeka u zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky natsionalnoho hospodarstva. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vyp. 14. Part 1. P. 206-209.
15. Ohrenych Yu.O., Zaitsev Ye.A. (2024). Stan ta zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky promyslovykh pidpriemstv v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky. *Ekonomichnyi prostir*. № 129, P. 12-18.
16. Hubaryk O.M., Perekhrest I.K. (2017). Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva v umovakh kryzy. *Molodyi vchenyi*. № 1 (41). P. 572-575.
17. Pidkhomnyi O.M., Yastrubetska L.S. (2007). Indykatory otsinky rinvnia finansovoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia. *Ekonomichni nauky: zbirnyk naukovykh prats*. Vol. 23. P. 234-237.
18. Moiseienko I.P., Demchyshyn M.Ia. (2010). Ekonometrychnyi analiz stanu ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav: zbirnyk naukovykh prats*. Vol. 3. P. 251-263.
19. Arefiev V.O. (2011). Modeliuvannia upravlinskykh vplyviv shchodo formuvannia systemy finansovoi bezpeky pidpriemstv. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. № 36. P. 110-112.
20. Hrytsiuk N.A. (2008). Metodychni pidkhody do obgruntuvannia indyktoriv otsinky rinvnia finansovoi bezpeky pidpriemstva. *Problemy nauky*. № 6. P. 31-35.
21. Kozak L.S., Fedoruk O.V. (2010). Teoretychne obgruntuvannia ta otsinka rinvnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v systemi antykryzovoho upravlinnia. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. № 2, Vol. 1. P. 68-72.
22. Voloshchuk L.O. (2014). Klasifikatsiia pidkhodiv ta metodiv formuvannia analitychnykh instrumentiv otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky promysloвого pidpriemstva. *Ekonomika: realii chasu*. № 5(15). P. 224-231.
23. Vasylytsiv T.H., Voloshyn V.I., Boikevych O.R., Karkavchuk V.V. (2012). Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: *monohrafiia*. Lviv. Ukraine. Liha-Pres. 388 p.
24. Ippolitova I.Ia., Sychova A.O. (2017). Metodychni pidkhidy do otsiniuvannia rinvnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Vol. 28. P. 96-101.
25. Antonian O.A. (2013). Pidkhody do otsiniuvannia rinvnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv: porivnialnyi analiz. *Skhidno-Yevropeiskyi zhurnalпередовykh tekhnolohii*. № 6/3(66). P. 30-34.
26. Hnylytska L.V. (2011). Analiz metodolohichnykh pidkhodiv do otsinky stanu ta rinvnia ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*. Vol. 2. P. 46-57.
27. Diachenko K.S. (2015). Metodychni pidkhody do otsinky rinvnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv budivelnoi haluzi. *Tekhnolohichni audyt ta rezervy vyrobnytstva*. № 4(5). P. 31-36.

APPROACHES TO ASSESSING FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY AT THE ENTERPRISE LEVEL

IVCHENKO Yevhen, TYSHCHENKO Volodymyr
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

The article explores the theoretical and methodological foundations of assessing financial and economic security at the enterprise level. It systematizes scientific approaches to defining the essence, structure, and key indicators of this category and identifies criteria for understanding the concept of financial and economic security of an enterprise. The study provides a comparative analysis of definitions proposed by various scholars, revealing the multidimensional nature of the term "financial and economic security of an enterprise" as both a condition and a process aimed at maintaining sustainable development under conditions of uncertainty. Based on the critical analysis of existing interpretations, the author formulates a comprehensive definition of the concept as a stable state of enterprise protection from internal and external threats, which ensures the ability to operate efficiently, rationally use limited resources, maintain solvency, and achieve long-term strategic objectives.

The article highlights the main structural components of financial and economic security, including financial stability, resource efficiency, innovation potential, investment attractiveness, and resilience to risks. It also identifies the primary objectives of security management: diagnosis of vulnerabilities, formation of an effective monitoring system, and development of preventive mechanisms for threat neutralization. The paper reviews modern quantitative and qualitative methods used to assess the level of enterprise security and emphasizes the importance of combining statistical, analytical, and expert approaches for a comprehensive evaluation. The sources of information used in such assessments, including financial statements, operational indicators, and external market data, are described. Finally, the author outlines the advantages and limitations of existing assessment methods and substantiates directions for further research, particularly the integration of digital technologies, predictive modeling, and adaptive management tools into the system of financial and economic security evaluation at the enterprise level.

Keywords: enterprise, criteria, assessment, financial and economic security, components, methods, approaches, advantages and disadvantages.